

Eesti Töötukassa

ABIKS VALIKUTEL

Õppima?

Tööle?

Ettevõtjaks?

Karjäärinõustamise töövihik on välja antud
Euroopa Liidu Euroopa Sotsiaalfondi programmi
«Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise
suurendamine 2007–2009» toel

**Eesti Töötukassa
2009**

SISUKORD

I osa: **ENESEANALÜÜS** 5

1.1 Üldised küsimused	5
1.2 Isiksuseomadused	6
1.3 Väärtused ja soovid	9
1.4 Konkurentsieelis	17

II osa: **VALIKUD** 18

2.1 Õppima	18
2.2 Tööle	22
2.3 Ettevõtjaks	28

III osa: **TÖÖOTSING** 32

3.1 Tööotsimise allikad	32
3.2 Kandideerimisdokumendid	36
3.3 Töövestlus	44
3.4 Palgaläbirääkimised	47
3.5 Äraütlemised – kuidas edasi	49

LINGIKOGU 50

Hea lugeja,

Sa hoiad käes vihikut, mille eesmärk on aidata Sind karjäärialaste valikute tegemisel. Enamik meist seisab mingil ajahetkel valikute ristteel – kõige sobivama teeotsa leidmine ei pruugi olla sugugi lihtne.

Võta endale aega selleks, et mõelda oma võimaluste üle. Siin toodud harjutused aitavad Sul oma mõtteid korrastada, et saaksid teha läbimõeldud karjääriotsuseid.

Mõnikord võib aga iseseisvast mõttetööst väheseks jääda. Kui tunned enast valikute tegemisel ebakindlalt, siis ära karda küsida abi oma perelt, sõpradelt või karjäärinõustajalt.

Vihik on jagatud kolmeks osaks. **Esimeses osas** leiad harjutused ja mõtlemisülesanded, mis aitavad Sul hetkeolukorda analüüsida ning jõuda selgusele enda isiksuseomadustes, oskustes ja väärtustes. Seejärel saad vaadata, millised on sinu karjäärialased eelistused.

Selgete eelistuste põhjal on lihtsam vastu võtta otsuseid edasiste sammude osas. Olgu selleks siis õppima asumine, uus töökoht või ettevõtlusega alustamine. **Teine osa** pühendubki valikute tegemisele.

Kolmandas osas on tähelepanu all tööotsingu planeerimine, vajalike kandidaerimisdokumentide koostamine ning töövestlustel osalemine.

Koostaja **Kristina Orion**

Nõu ja jõuga aitasid **Mare Väli** ja **Anne Naelapea**

1. ENESEANALÜÜS

Isiksuseomaduste kogum on igal inimesel väga mitmekesine. Siia alla kuuluvad temperament, vaimsed võimed, iseloom ja väärtused, need omakorda jagunevad konkreetsemateks omadusteks. Sage li on raske enda iseloomustamiseks midagi öelda, sest tavaliselt ei ole inimesed harjunud seda tegema. On aga olukordi, kus seda oskust võib väga vaja minna, näiteks töövestlusel.

Järgnevad harjutused aitavad Sul endas paremini selgusele jõuda ja teha väike eneseanalüüs ning kokkuvõtte enda isiksuseomaduste kohta.

Tee endale sobiv valik, sest kogu maailm astub kõrvale, et lasta mööda see, kes teab, kuhu ta tahab minna

1.1 Üldised küsimused

Selleks, et saada parem ülevaade, millised tingimused Sa sead oma tulevasele tööle, proovi vastata alljärgnevatele küsimustele.

Kui kaugel oma elukohast oled nõus tööl käima (km või linnaosad)? .....

Kas Sa oled nõus töö tõttu kolima? .....

Kas oled nõus perest ajutiselt eemal viibima? .....

Kas oled nõus töötama välismaal? .....

Kui jah, siis millises riigis? .....

Mitu tundi nädalas oled nõus töötama? Tõmba Sulle sobivale ring ümber.

alla 35

40-45

üle 45

Kas oled nõus töötama osalise tööajaga? .....

Kas oled nõus töötama vahetustes/öösiti? .....

Kas ettevõtte suurus on Sinu jaoks oluline? .....

Kui suure palga eest oled nõus töötama? .....

Kas oled nõus töötama mitteerialasel töö? .....

1.2 Isiksuseomadused

Järgnevas tabelis on esitatud mitmed isiksuseomadused.

Mõtlege sellele, mis on Sulle iseloomulik ja märgi enda valik tabelisse.

Anna hinnang skaalal 1 (ei ole nõus) kuni 5 (täiesti nõus)

Omadus	Iseloomustav lause	1	2	3	4	5
Avatus	Mulle meeldib kuulata inimesi, kellel on asjadest hoopis teistsugune arusaam					
Enese-teadlikkus	Ma tean, mida ma suudan ja tahan					
Initsiatiiv	Ma määrän oma eesmärgid ise ja saavutan need ka välise abita					
Motiveeritus	Ma tulen igal juhul toime ja annan endast parima					
Kohanemis-võime	Ma tulen toime väga erinevates olukor-dades ja suheldes erinevate inimestega					
Õppimis-valmidus	Mulle meeldib omandada uusi teadmisi ja oskusi					
Iseseisvus	Mulle meeldib töötada pigem ise, kui kellegi juhendamise all					
Taiplikkus	Ma saan väga kiiresti aru, kui keegi mulle midagi uut seletab					
Otsustusvõime	Harilikult otsustan ma kiiresti ja enesekindlalt					

Omadus	Iseloomustav lause	1	2	3	4	5
Suhteloomisvõime	Ma tutvun kergesti ja meelsasti võõraste inimestega					
Kriitikataluvus	Mulle võib öelda, kui ma olen midagi valesti teinud					
Veenmisjõud	Vaidlustes on mul sageli kindlad argumendid, mis veenavad ka teisi					
Loomingulisus	Mul on palju ideid					
Usaldusväärsus	Minu peale võib kindel olla					
Huvide mitmekülgsus	Mul on palju erinevaid huvisid					
Stressitaluvus	Ma saan raskuste ja probleemidega hästi hakkama					
Impulsiivsus	Ma tegutsen sageli spontaanselt					
Kompromissi-valmidus	Olen valmis tegutsema teiste seisukohtade järgi, isegi kui olen teisel arvamusel					
Abivalmidus	Olen enamasti valmis teisi abistama					
Meeskonnatöö oskus	Ma eelistan töötada pigem koos teistega, kui iseseisvalt					
Visadus	Ma tegutsen järjekindlalt, kuni olen saavutanud oma eesmärgi					
Enesekindlus	Ma usun, et tulen igas olukorras toime					
Enesedistsipliin	Ma võin end tööd tegema sundida ka siis, kui mul selleks isu ei ole					
Kuulamisoskus	Ma suudan teiste inimeste muresid ära kuulata					
Sihikindlus	Kui ma olen endale eesmärgi seadnud, siis püüden järjekindlalt selle poole					
Riskivalmidus	Võtan meelsasti riske					
Organiseerimisoskus	Oskan ka keerulistes olukordades oma aega ja vahendeid edukalt planeerida					
Esinemisoskus	Ma võin ka suurte gruppide ees kõnelda ja kuulajaid kaasa haarata					
Üldmulje	Jätan endast enesekindla mulje					

Kokkuvõte

Millised omadused on Sinu meelest Sinu tugevaimad küljed?

.....

.....

Nimeta oma suurimad tööalased ja isiklikud saavutused ning isiklikud omadused, mis mängisid nende saavutuste puhul kõige tähtsamat rolli?

.....

.....

Milliseid erinevusi märkad?

.....

.....

Milliseid omadusi peavad Sinu lähedased Sulle kõige iseloomulikumaks?

.....

.....

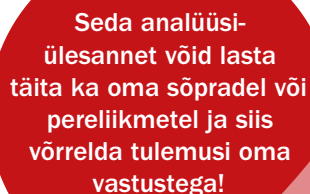
.....

Millised on nende meelest Sinu tugevad küljed?

.....

.....

.....

Seda analüüsi-
ülesannet võid lasta
täita ka oma sõpradel või
pereliikmetel ja siis
võrrelda tulemusi oma
vastustega!

1.3 Väärtused ja soovid

Väärtushinnangud on üldised tõekspidamised, mis panevad meid ühtesid asju ja seisundeid eelistama teistele ja juhivad nii meie tegevust ja otsuseid. Väärtushinnangud kujunevad elu jooksul ja neid on väga raske muuta.

Tööga seotud väärtushoiakud muudavad töö inimese jaoks eesmärgipäraseks. Mida rohkem oma väärtushoiakutest seostab inimene konkreetse tööga, seda motiveeritumalt ja pühendunumalt ta seda tööd teeb.

Järgnevad ülesanded aitavad Sul enda väärtushinnangutes selgusele jõuda.

Mida rohkem oma väärtushoiakutest seostab inimene konkreetse tööga, seda motiveeritumalt ja pühendunumalt ta seda tööd teeb.

*Hinda oma väärtust, mitte tähtsust,
oma kutsumust, mitte positsiooni,
oma vastutust, mitte eesõigust*

1.3.1 Mida Sa töölt ootad?

Järgnevas tabelis on toodud väärtused, mida töökoht võib sisaldada. Ülesande paremaks mõistmiseks vaata kõigepealt terve nimekiri läbi. Seejärel hinda, kui oluline on töö juures iga kirjeldatud väärtus Sinu jaoks.

Kasuta hindamisel järgmist skaalat:

1 = ei ole üldse oluline 2 = ei ole eriti oluline 3 = mingil määral oluline 4 = väga oluline

Väärtus	Kirjeldus	1	2	3	4
Ühiskonna aitamine	Anda oma panus ühiskonna paremasse toimimisse				
Teiste aitamine	Aidata teisi inimesi individuaalselt või väikestes rühmades				
Suhtlemine	Palju igapäevaseid kontakte erinevate inimestega				
Koostöö	Tegutsemine meeskonnas ühise eesmärgi nimel				
Kuuluvus	Olla tähtsa organisatsiooni liige, omada staatust teiste silmis				
Sõprus	Arendada isiklikke, lähedasi suhteid teiste kaastöötajatega				
Konkurents	Võrrelda oma võimeid teiste omadega, võistlusmoment töö tegemisel – olla parim				
Otsustamine	Võimalus määrata tegevussuundi, mõjutada teisi				
Pingetaluvus	Tähtaegadest rangelt kinnipidamine, kõrged kvaliteedinõuded, kiire otsustamine või tegutsemine, ootamatud olukorrad				
Võim ja autoriteet	Kontroll teiste inimeste tegevuse üle, juhtimine				
Mõjutamine	Töötada seal, kus saab muuta teiste hoiakuid ja arvamusi				
Üksinda töötamine	Teha ise asju, olla vaba otsustes ja tegutsemises				
Teadmised	Otsida infot, põhjuseid ja seoseid. Kasutada oma teadmisi				
Intellektuaalne staatus	Olla ekspert				
Kunstiline loovus	Teha loovat tööd mistahes kunstialal				

Väärtus	Kirjeldus	1	2	3	4
Täpsus	Töö, kus tuleb järgida täpseid ettekirjutusi ning on suur vastutus				
Stabiilsus	Tööülesanded on konkreetsed ja pikka aega muutumatud				
Turvalisus	Kindlustunne, et ei kaota ootamatult oma tööd ja saan iga kuu kindlat palka				
Kiire tempo	Töötada tuleb kiiresti, pidevalt tempot hoides				
Tunnustus	Saada hea töö eest suulist või materiaalselt tunnustust				
Töörõõm	Teha tööd, mis väga või enamasti meeldib				
Risk	Teha tööd, mis nõuab kiirete otsuste tegemist ja riskimist				
Kasum, tulu	Töö, millega kaasneb suur sissetulek				
Sõltumatus	Võimalik ise otsustada, kuidas ja millal oma tööd teha				
Moraalne panus	Tunda, et töö toetab olulisi eetilisi standardeid				
Asukoht	Elu- ja töökoht (linn, geograafiline piirkond), mis sobib kokku minu elustiiliga				
Leidlikkus	Lua uusi ideid, programme, lahendada keerulisi probleeme				
Esteetilisus	Töötada ametis, mis eeldab maitset ja ilutunnetust				
Juhtimine	Juhendada teisi inimesi nende töös				
Mitmekesisus	Tööülesannete pidev muutumine				
Keskonna-sõbralikkus	Elada linnas või alevis, kus saab kaasa aidata ümbruskonna probleemide lahendamisele				
Füüsiline pingutus	Töö, mis nõuab head füüsilist vormi				
Vabadus aja planeerimisel	Võimalus teha oma tööd vastavalt isiklikule ajakavale, ilma kindlaksmääratud tööajata				

Kokkuvõte

Nimeta 5–10 omadust, mida pead töö juures kõige olulisemaks (need, millele andsid 4 punkti). Lisa ka need omadused, mida pead oluliseks, aga mida toodud nimekirjas pole.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kas oskad nimetada töökohti, mis vastavad Sinu väärtushinnangutele? Võta aluseks eelnevalt nimetatud omadused.

.....

.....

.....

.....

Millisest endale olulisest omadusest oleksid nõus loobuma?

.....

.....

.....

.....

1.3.2 Soovide nimekiri

Pane kirja 5 asja, mida tahaksid tingimata oma elu jooksul saavutada, kogeda, omada.

Julge unistada!

1. ....

.....

2. ....

.....

3. ....

.....

4. ....

.....

5. ....

.....

.....

.....

.....

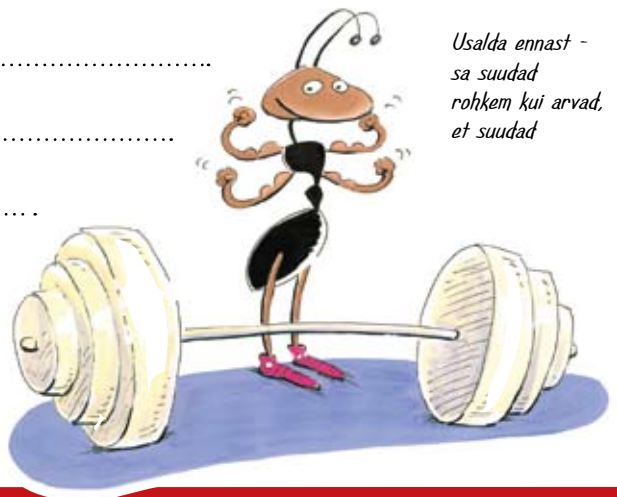
.....

.....

.....

.....

.....

Mida teed juba praegu, et loetletud asju saavutada, kogeda, omada?

.....
.....
.....

Kirjelda kui tõenäoline on nende eesmärkide saavutamine?

.....
.....

Millest iga üksiku eesmärgi saavutamine sõltub?

.....
.....
.....

1.3.3 Huvide inventuur

Pane kirja 10 tegevust, mida Sulle meeldib teha. Nimetada võid mitmesuguseid tegevusi, nagu näiteks kinos käimine, raamatute lugemine, ürituste organiseerimine jne.

1. ....

.....

2. ....

.....

3. ....

.....

4. ....

.....

5. ....

.....

6. ....

.....

7. ....

.....

8. ....

.....

9. ....

.....

10. ....

.....

Kokkuvõte

Mida võid oma huvidest järeldada? Milline inimene Sa oled?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kas töö, mida tahaksid teha, on seotud mõne Sinu huviga?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 Konkurentsieelis

Selleks, et edukalt kandideerida, on hea teada, millised on need omadused, mis annavad Sulle eelise võrreldes teistega.

Mõtle oma oskuste, omaduste ja võimete peale ja vali välja need, mida pead oma tugevusteks.

Mis on Sinu konkurentsieeliseks tööturul? .....

Mille üle oled eriti uhke? .....

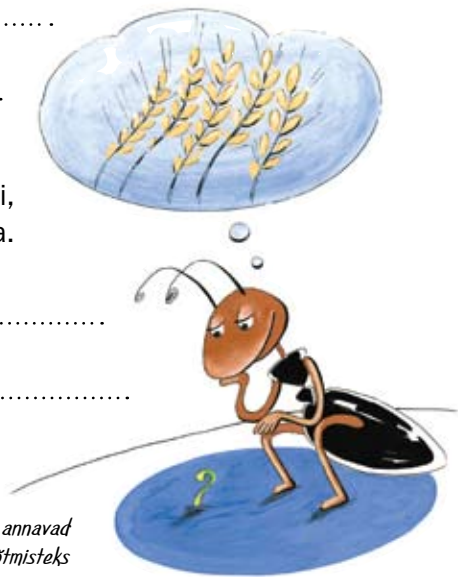
Miks peaks tööandja eelistama just Sind? .....

Võib-olla on Sul ka selliseid oskusi või omadusi, mis on küllaltki haruldased? Pane need siia kirja.

.....

.....

.....

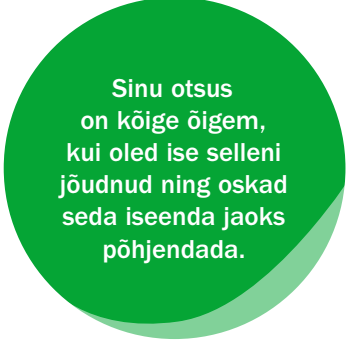

Väikesed kordaminekud annavad julguse suurteks ettevõtmisteks

2. VALIKUD

Valikute tegemine

Karjäärialaste valikute tegemine ei ole enamasti lihtne. Need otsused avaldavad mõju tervele Sinu elule ja elustiilile. Seepärast on oluline leida aeg endas selgusele jõudmiseks, et teha kaalutletud otsus. Vajadusel võib küsida abi karjäärinõustajalt. Ta ei saa küll Sinu eest otsust ära teha, kuid oskab sind erinevate küsimuste abil suunata mõtlema selle üle, mis ühe või teise otsusega kaasneda võib ning vajadusel juhib sind teabeni, mida võid otsustamisel vajada.

Sinu otsus on kõige õigem, kui oled ise selleni jõudnud ning oskad seda iseenda jaoks põhjendada.

Kaasa otsustusprotsessi oma lähedased. Küsi oma sõprade, pereliikmete, koolikaaslaste või endiste kolleegide käest nõu. Võid nende arvamusest enda kohta palju teada saada, aga ära tee oma otsuseid ainult kellegi teise hinnangu põhjal. Sinu otsus on kõige õigem, kui oled ise selleni jõudnud ning oskad seda iseenda jaoks põhjendada.

Pane kirja kõik lahendusvariandid, mis võiksid arvesse minna. Hinda nende positiivseid ja negatiivseid külgi.

Arvesta otsustamisel ka oma väärtushinnanguid, soove ja pikemaajalisi eesmärke. Sellega tagad suurema rahulolu, aga ka motiveerituse eesmärgini jõuda.

2.1 Õppima

Kui oled otsustanud minna õppima, aga pole veel päris kindel, milline eriala või õppevorm Sulle võiks kõige rohkem sobida, siis järgnevad küsimused võivad aidata Sul endas selgusele jõuda.

Kas Sul on hobisid või huvisid, millest Sa eriti vaimustud?

.....

.....

Millised õppeained Sulle koolis kõige rohkem meeldisid?

.....

.....

Mõtle, milliseid teiseid tegevusi Sa kõige rohkem naudiksid?

.....

.....

Mis laadi tööd Sa sooviksid tulevikus teha?

Kas oled kaalunud mõnda eriala põhjalikumalt?

.....

.....

Kus Sa saaksid soovitud eriala(sid) õppida?
Millistes õppevormides (päevane, kaugõpe)?

.....

.....

.....

*Õppimine on küsimustele
vastuste leidmine*

Mis on Sinu jaoks ühe või teise õppevormi ning eriala plussid ja miinused?

.....

.....

.....

Millised on soovitud erialale sisseastumise tingimused?
Kas Sinul on need täidetud?

.....

.....

.....

Kas saad mingil moel veelgi suurendada enda võimalusi pääseda soovitud eriala õppima?

.....

.....

.....

Millistel ametikohtadel saaksid tööle asuda peale lõpetamist?

.....

.....

.....

Mis saab siis, kui Sa mingil põhjusel ei pääse soovitud eriala õppima?
Milliseid alternatiive näed?

.....

.....

Nüüd tee endale võimalikest valikutest nimekiri.
Mille paned esimesele, teisele, kolmandale kohale?

1. ....

.....

2. ....

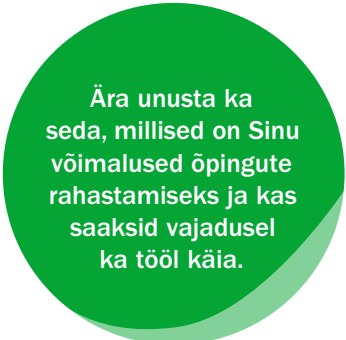
.....

3. ....

.....

Enne, kui lõpliku otsuse teed:

- uuri põhjalikult soovitud eriala, kursuse, kooli või koolitaja tausta. Mõtle veel läbi Sinu ootused erialale või koolile;
- tutvu kindlasti selle erialaga seotud võimalike töökohtadega;
- ära unusta ka seda, millised on Sinu võimalused õpingute rahastamiseks ja kas saaksid vajadusel ka tööl käia.

Ära unusta ka seda, millised on Sinu võimalused õpingute rahastamiseks ja kas saaksid vajadusel ka tööl käia.

2.2 Tööle

Kui Sinu valikuks on töötamine, siis on samuti rida küsimusi, millele mõelda. Palju sõltub ka sellest, millised on olnud Sinu senised kogemused tööturul. Kas tegemist on esimese töökohta või juba mitmendaga?

2.2.1 Kui hakkad otsima oma **esimest töökohta**, siis mõtle kõigepealt selle peale, missugused oskused või teadmised Sul on?

.....

.....

.....

Kas Sa nende oskuste ja teadmiste valguses sooviksid töötada mingil konkreetsel erialal?

.....

.....

Analüüsi tööpakkumisi: millised on Sinu väljavaated soovitud erialal töökohta leida?

.....

.....

Kas peaksid ennast mingis osas täiendama, koolitama?

.....
.....

Mõtle juba varakult ka selle peale, millised on Sinu nõudmised tulevasele töökohale – millise graafiku alusel töö Sulle sobiks, milline on Sinu palgasoov jne?

.....
.....

2.2.2 Kui Sul on **varasem töökogemus juba olemas**, siis saad valida, kas jätkata praegusel erialal või võtta uus suund. Mõtle kõigepealt, kas uuel töökohal peavad olema (pane enda jaoks pingeritta):

Samad tööülesanded ja sama valdkond .....

Samad tööülesanded ja teine valdkond .....

Uued tööülesanded ja sama valdkond .....

Uued tööülesanded ja teine valdkond .....

Vaata kriitiliselt üle oma oskused ja teadmised ning nende vastavus töökuulutustele. Võib-olla vajaksid eelnevalt täiendus- koolitust.

Kui soovid jätkata samas valdkonnas, siis vaata kriitiliselt üle oma oskused ja teadmised ning nende vastavus töökuulutustele. Võib-olla vajaksid eelnevalt täienduskoolitust, et suurendada oma šansse tööturul.

2.2.3 Kui Sa ei ole kindel, kas peaksid valima midagi uut või jätkama samal erialal, märgi järgneval skaalal oma seisukoht – mõtle oma endise või praeguse töökoha peale ja märgi kumma väite poole Sa kaldud:

Väide	Täiesti nõus	Pigem nõus	Ei tea	Pigem nõus	Täiesti nõus	Väide
Minu endise/praeguse töö sisu rahuldab mind täielikult						Mul on tunne, et minu kutsumus seisneb milleski muus
Mulle meeldiks oma endist/praegust tööd veelgi vilunumalt teha						Eelistaksin võtta vastu pigem uusi ülesanded ja väljakutsed
Minu erialal on palju arenguja karjääri võimalusi						Tunnen end oma töös nagu tupikus, kust ei vii ükski tee edasi
Minu palk on piisav						Mu palk on liiga väike
Suhtun oma tööse/erialasse kirgliku entusiasmi						Minu töö jätab mind täiesti ükskõikseks või tekitab lausa vastumeelsust
Minu töö ei valmista mulle erilisi raskusi, tekkinud väljakutseid lahendan heal meelel						Tunnen, et ei tule oma tööga toime
Näen ennast tulevikus just sellel ametialal tegutsemas						Näen ennast tulevikus hoopis midagi muud tegemas

Nüüd vaata veel kord oma vastused üle.
Mida Sa nende põhjal enda kohta öelda võid?

.....

.....

.....

.....

.....

2.2.4 Uue valdkonna valimine võib tunduda väga riskantsena, aga see ei pruugi alati tähendada nullist alustamist.

Mõttele, kuidas saaksid oma praeguseid teadmisi ja oskusi rakendada uues valdkonnas tegutsedes ja milliste oskuste osas peaksid ennast veel täiendama?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mõttele, kellel tahaksid töötada?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kui reaalne on Sinu oskuste ja teadmiste juures sellist töökohta leida?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Millistest tööotsinguportaalidest, ajalehtedest jmt otsiksid endale töökohta?

.....

.....

.....

.....

.....

Kui mõtlesid konkreetse ameti peale, siis proovi nüüd mõelda natuke laiemalt – millised ametid võiksid Sulle veel sobivad olla?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NB! Vaata veel kord üle ka punktis 1.1 toodud üldised küsimused.

2.3 Ettevõtjaks

Otsus hakata ettevõtjaks tuleks kindlasti põhjalikult läbi kaaluda. Kui-
gi mõte olla iseenda ülemus võib tunduda ahvatlev, on ettevõtjana
tegutsemine küllaltki riskantne. Esimese sammuna tuleb välja selgi-
tada oma võimalused ja turu olukord. Tegutsemine ettevõtjana nõuab
inimeselt ka väga suurt algatusvõimet ja stressitaluvust. Lisaks tuleb
kasuks veel rida omadusi, mille olemasolu saad kontrollida alljärgneva
küsimustiku abil.

	Jah	Pigem jah	Pigem ei	Ei
Isiksusega seotud omadused				
Meeskonnas vastutan meeleldi mina				
Mul on raske olla alluv. Parema meelega otsustan ise enda eest				
Normaalne annus stressi kuulub minu arust igasse tavalisse päeva				
Suur pinge sunnib mind veelgi rohkem pingutama				
Ma olen tugeva enesedistsipliiniga. Mitte keegi ei pea mind tööle sundima				
Ma oskan meeskonnas hästi tööd korraldada ja võtan meeleldi juhtimise üle				
Ma talun hästi raskusi ja närvipinget				
Mulle meeldib otsida lahendusi probleemidele				
Olen kindel, et võiksin ettevõtlusega saavutada edu				
Vastutus, teadmatus ja ootamatud olukorrad on tööelu paratamatu osa				

	Jah	Pigem jah	Pigem ei	Ei
Üldised tingimused				
Mul on olemas äriidee				
Mis puudutab minu äriideed, siis olen väga hästi kursis turul toimuvaga				
Minu äriidee on suhteliselt ainulaadne ja mul on vähe või pole üldse konkurente				
Turul valitseb minu eriala jaoks väga soodne olukord (suur nõudlus, vähe pakkujaid vms)				
Mu elukaaslane või mu perekond toetab mind täielikult				
Mul on olemas rahalised vahendid, mida häda korral kasutada, või täiendav sissetulekuallikas				
Minu jaoks ei ole probleem tegelda tööga ka õhtutundidel või nädalavahetustel				
Olen juba pikemat aega kaalunud võimalust alustada ettevõtjana				
Töökogemus				
Mul on olemas juhtimiskogemus				
Mul on olemas müügikogemus				
Äripartneritega läbirääkimised või suhtlemine klientidega pakuvad mulle meeldivat võimalust ennast proovile panna				
Mul on majandusalane haridus või sellele vastavad kogemused				
Ma olen valdkonnas, milles tahan iseseisva ettevõtjana tegutsema hakata, tegutsenud juba paar aastat				
Mul on tänu oma senisele tööle väga head sidemed				

Kokkuvõte

Milliseid tugevusi ja nõrkusi märkad? .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kas nõrkadest külgedest ülesaamiseks oskad nimetada lahendusvõimalusi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kas oled juba võtnud ette konkreetseid samme, et alustada ettevõtjana?
Milliseid?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Selleks, et suuri tegusid teha, pole tarvis olla suurim geenius, pole tarvis olla inimestest kõrgemal, on tarvis olla nendega koos

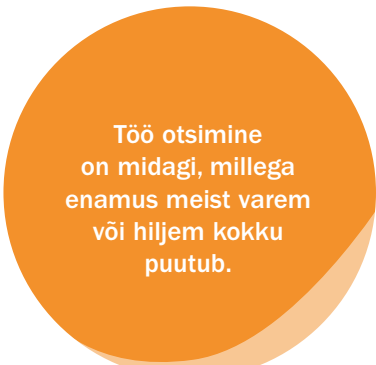
3. TÖÖTSING

3.1 Töötsimise allikad

3.1.1 Tuttavad ja sõbrad

Kui oled hakanud otsima uut töökohta, siis esimese sammuna võiksid teavitada sellest ka oma perekonda, sõpru, endiseid või praeguseid töökaaslasi. Räägi julgelt, millist tööd Sa sooviksid leida ja palu ka sõpradel-tuttavatel silmad lahti hoida. Väga paljud töökohad ei jõua kunagi ajalehekuulutustesse või Internetti. Ning tuttava inimese soovitus võib olla võimaluseks jõuda tööpakkumiseni.

Osa inimesi tunneb ennast väga ebamugavalt, kui nad peavad oma lähedastelt või tuttavatelt paluma tööotsingualast abi. Selleks pole aga mingisugust põhjust – töö otsimine on midagi, millega enamus meist varem või hiljem kokku puutub. Initsiatiivi haaramine näitab pigem algatusvõimet ning suurendab võimalust leida uus töökoht kiiremini.

Töö otsimine on midagi, millega enamus meist varem või hiljem kokku puutub.

Kui oma pereliikmete ja lähimate sõpradega saab tööotsingutest rääkida silmast-silma, siis tuttavate ja endiste töökaaslastega võid suhelda **telefoni** teel. Selleks, et telefonikõne oleks Sinu jaoks tulemuslikum ja teise poole jaoks võimalikult konkreetne, loe läbi järgnevad soovitused.

- **Ole viisakas.** Tervita ja küsi, kas tuttaval on aega Sinuga rääkida.
- **Räägi asjast.** Liiga pikk sissejuhatus võib mõjuda tüütuna.
- **Anna vestluspartnerile aega mõtlemiseks.** Anna talle lühike ja konkreetne ülevaade oma senistest kogemustest ja kohtadest, kust oled juba tööd otsinud.

- **Kogu infot.** Küsi, kas ta oskaks soovitada mõnda ettevõtet või tunneb mõnda inimest, kelle poole võiksid pöörduda.
- **Küsi arvamust.** Tunne huvi, kust ja kuidas tema Sinu asemel veel tööd otsiks.
- **Selgita, millist abi ootad** ning kuidas tuttav saaks Sind aidata. Ütle, et helistad uuesti – ehk on tal midagi meelde tulnud. Helista lubatud ajal uuesti.

Kui Sinu tuttavate hulgas on mõjukaid inimesi, kellest võib otseselt sõltuda võimalus saada konkreetne töökoht, siis on hea mõte leppida kokku **isiklik kohtumine**.

- Kui helistad, et kohtumist kokku leppida, teavita teda kohtumise eesmärgist ja ütle, palju tema aega sooviksid ja jätta inimesele võimalus loobuda.
- Sõltuvalt sellest, kui hästi Sa seda inimest tunnend, võib kohtumine olla vähem või rohkem ametlikku laadi.
- Valmista ette korrektne portfoolio (mapp) oma eluloo ja senise tööelu kirjeldustega.
- Jälgi, et portfoolio haakuks konkreetse töösooviga ning ei läheks liiga laialivalguvaks – lisa ainult tõeliselt olulised dokumendid ja ülevaade oma suurimatest tööalastest saavutustest.

Tänapäeval on populaarsed ka igasugused erinevad **suhtlusvõrgustikud** Internetis (Rate, Orkut, Facebook jne) või **meililistid**, kus on võimalik korraga teavitada väga paljusid tuttavaid. Kui otsustad seda võimalust kasutada, siis jälgi, et Su kiri oleks võimalikult konkreetne ja lühike. Kirjelda oma soovitud tööd ja oma oskusi või varasemat kogemust ja palu nendel, kes Sind aidata saaksid, ühendust võtta või saata kiri edasi huvitatud osapooltele. Kindlasti ära lisa kirjale oma elulookirjeldust (CV) või muid taolisi dokumente, mis on suure mahuga või võivad sisaldada Sinu isiklikke andmeid. Piisab sellest, kui kirjale on lisatud Sinu e-posti aadress, mida regulaarselt vaatad.

3.1.2 Töökuulutused ajalehtedes ja Internetis

Ajalehed ja töövahendusportaalid on tähtsad töökuulutuste leidmise kohad, mis on enamasti ka kergesti kättesaadavad. Kui endal pole ajalehti tellitud või interneti kasutamise võimalust, siis saab ajalehti lugeda ja internetti kasutada lähimas raamatukogus.

Kuulutuste lugemine võib teinekord mõjuda ka masendavalt – tööandjate nõudmised tunduvad niivõrd kõrged, et 100% neile vastata on võimatu. Pea meeles, et isegi siis, kui Sa kõikidele nõudmistele ei vasta, võiksid osaleda konkursil. Peaasi, et põhinõudmised oleksid täidetud ja Sina ise valmis enda täiendamiseks. Kui jääd enda oskuste-omaduste vastavuse hindamisega jänni, siis küsi abi sõpradelt-pereliikmetelt või pöördu karjäärinõustaja poole.

Töökuulutustele vastamine ei pruugi kiireid tulemusi anda. Tegemist on siiski küllaltki passiivse tööotsimismeetodiga, mida kasutavad enamus tööotsijaist. Selleks, et kümnete ja sadade teiste hulgast sõelale jääda, peab tööandja nägema Sinus midagi rohkemat, kui lihtsalt inimest, kes vastab kandideerimistingimustele. Seetõttu on oluline jälgida konkreetse ettevõtte profiili ning mõelda, millega Sa võiksid panustada või silma paista ettevõtte huvidest lähtuvalt. Kümnete ühelaadsete CV-de või vastuste saatmine erinevatele tööandjatele torkab dokumentide vormistuses enamasti silma ning ei mõju kindlasti plussina. Oluline on tõsta esile just neid omadusi ja oskusi, mida konkreetsetes töopakumises sooviti.

Selleks, et kümnete ja sadade teiste hulgast sõelale jääda, peab tööandja nägema Sinus midagi rohkemat.

Kasulik on pidada arvestust selle üle, kuhu oled kandideerinud, millal ja milliseid vastuseid saanud. See aitab edaspidi muuta töökuulutustele vastamise tõhusamaks. Kui aga Sind on kutsutud intervjuule, siis aitab töökuulutuse taas läbilugemine ennast häälestada konkreetse vestluse jaoks õigele lainele ning Sa oskad paremini välja tuua just oma tugevaid külgi.

3.1.3 Aktiivne otsing

Töökuulutustele vastamist võiks kindlasti kombineerida aktiivsemate tööotsingumoodustega. Mõned sammud aktiivsemaks tööotsinguks.

- Mõttele, milline valdkond Sind huvitab ja millist töökohta Sa selles valdkonnas sooviksid.
- Uuri internetist või ettevõtete kataloogidest, millised ettevõtted Sinu soovidega haakuvad.
- Külasta nende ettevõtete kodulehti ja uuri, kas seal on vabu töökohti.
- Kui vabu töökohti kodulehel ei leidu, aga huvi on suur, siis helista või kirjuta ettevõtte personaliosakonda. Järgi viisakusreegleid, ole konkreetne. Kirjale võid lisada oma CV ja motivatsioonikirja, kus põhjendad, miks Sa võiksid ettevõttele kasulik olla.

Leiab see, kes otsib

- Kui vastust kahe nädala jooksul ei tule, siis võid võtta telefoni teel ühendust ja viisakalt uurida, kas kiri jõudis pärale ja millised võiksid olla Sinu võimalused.
- Hoia telefonikõne lühike ning täna kõne lõpus – hoolimata sellest, milline vastus Sulle anti. Ära lasku vaidlustesse või eneseõigustustesse – see ei jäta Sinust head muljet. Ära helista mitmeid kordi, välja arvatud juhul, kui nii sai kokku lepitud.
- Pea kinni kõigist lubadustest, mida annad ja külasta oma e-postkasti regulaarselt, et saaksid vastustele kiirelt reageerida.

3.2 Kandideerimisdokumendid

3.2.1 Elulookirjeldus (CV)

Praktilisi näpunäiteid CV koostamiseks

- CV peab olema selge, lihtsalt loetav, loogilise ülesehitusega, ülevaatlik ja korrektne.
- Ära tee endale CV-d korduvkasutuseks. Eri töökohtadele kandideerides koosta CV alati uuesti.
- Väldi kirjavigu, kontrolli õigekiri mitu korda üle või lase mõnel pereliikmel üle lugeda.
- Maht võiks olla 1-1,5 lk, ainult erandjuhtudel kuni 3 lk.
- Vormistamisel kasuta kergestiloetavaid kirjastiile, nagu Times New Roman, Arial vms.

- Arvutil vormistades vali kirja suuruseks 10–12.
- Lõppu kirjuta alati koht, kuupäev, posti teel saatmise korral ka allkiri.
- Ava oma tegevuste sisu – eelnevate töökohtade või hariduse juures kirjelda lühidalt, millega tegelesid.
- Kirjelda oma saavutusi, kuid ära hakka kiitlema.
- Jälgi, et kõik, mis kirja saab, oleks asjakohane. Juhi tähelepanu just nendele oskustele-omadustele, mida tööandja kuulutusess soovis.
- Korralikult vormistatud foto võib suurendada Sinu võimalusi. Halvasti valitud foto aga kindlasti vähendab neid. Väldi pere- ja puhkusepilte. Foto peaks näitama Sind korrektse ja sõbralikuna (naerata!). Ka siis kui Sul sobivat pilti käepärast pole, ei ole suvalise foto lisamine hea mõte.
- Kui lisad kontaktandmetesse oma e-posti aadressi, siis jälgi, et see mõjuks korrektset. Korrektse e-posti aadressi esimene osa peaks olema Sinu täisnimi või nimest moodustatud lühend, viide soovitud töökohale vms. Kindlasti ei jäta Sinust head muljet e-posti aadress, mis on slängis, sisaldab kahtlase väärtusega väljendeid või ohtralt võõrtähti. Kui tavapäraselt kasutad sellist e-posti aadressi, siis tee endale kandideerimisteks uus. Ja ära unusta seda siis regulaarselt kontrollimas käia.
- Kui CV kipub kõigi täienduskoolituste ja/või töökogemuste tõttu liialt pikaks venima, siis lisa ainult viimaste aastate tegevused või need, mis puudutavad just soovitud töökohta.

CV peab olema selge, lihtsalt loetav, loogilise ülesehitusega, ülevaatlik ja korrektne. Väldi kirjavigu, kontrolli õigekiri mitu korda üle või lase mõnel pere-liikmel üle lugeda.

Curriculum Vitae

Nimi: Karin Kask

Sünniaeg: 5.12.1970, Pärnu

Kontaktandmed: Address: Ehitajate tee 240-3,
10114 Tallinn, Harjumaa

Telefon: 520015678 (mobiil);
6588 3248 (kodus)

E-post: karin.kask@net.ee

Perekonnaseis: Abielus, 2 last (sünd. 1998 ja 2004)

Hariduskäik: 2000-2003 Tartu Ülikool
Eriala: sotsiaaltöö (magistriõpe)
Magistritöö teema: Sotsiaalteenuste
võrdlev analüüs Euroopas

1994–1998 Lundi Ülikool (Lund, Rootsi)
Eriala: sotsiaaltöö (bakalaureuseõpe)

Kõrvaleriala: psühholoogia

Bakalaureusetöö teema: Sotsiaalteenused
Rootsis

1985–1988 Tallinna 12. Keskkool

Täienduskoolitused: 2000–2002 inglise keel, Lingva OÜ

1998–2002 erinevad psühholoogia
ja müügiälased täienduskoolitused

1998 aprill MS Word, MS Excel,
AS Arvutiabi

- Töökäik:** 1994–1998 AS „Parimad pakkumised“
telefoniteenindaja
- Põhilised tööülesanded: klientidele
sooduspakkumiste tegemine telefoni teel,
tellimuste vormistamine. Töötulemuste
põhjal valiti mind Aasta töötajaks 1996.
- 1990–1993 lapsehoidja Rootsis (2 last)
- Põhilised tööülesanded: lastega
tegelemine, söögi valmistamine
- Keelteoskused:** Eesti keel – emakeel
- Rootsi keel – kirjalikult ja suuliselt väga
hea, elasin ja töötasin Rootsis aastatel
1990–1998, kasutan rootsi keelt ka praegu
pidevalt.
- Inglise keel – rääkimine väga hea,
kirjutamine hea
- Vene keel – rääkimine hea (tulen toime liht-
sama vestlusega, kirjutamisoskus vähene)
- Arvutioskused:** Windows XP Professional – kasutan
igapäevaselt
- Autojuhiloa:** B-kategooria (alates 2000)
- Huvialad:** Psühholoogiaalane kirjandus, koorilaul,
ratsutamine
- Soovitajad:** Merle Lind, AS Parimad pakkumised
juhataja, tel. 5555 99675;
e-post: merle.lind@parim.ee

Koht / Kuupäev / allkiri

3.2.2 Avaldus

Praktilisi näpunäiteid avalduse koostamiseks

Avalduses annab kandideerija tööandjale teada, millisele ametikohale ta kandideerib ning juhtides tähelepanu oma tugevatele külgedele, põhjendab, miks just tema oleks sobivaim valik. Mõnikord paluvad tööandjad saata avalduse asemel **kaaskirja** – tegelikult on tegemist sarnaste dokumentidega.

- Avalduse koostamisel jälgi, et see oleks lühike ja konkreetne – mitte üle 1 lk.
- Jälgi ka seda, et avaldus haakuks kujunduse ja stiili poolest elulookirjeldusega.
- Väldi kirja- ja loogikavigu – lase kellelgi see enne saatmist läbi lugeda.
- Too välja, millisele ametikohale kandideerid, kust Sa töökuulutuse leidsid ja miks just Sina oled sobiv.
- Põhjenda, miks Sa sooviksid seda tööd teha – milliseid väljakutseid või arenguvõimalusi see töö sulle pakuks?
- Juhi tähelepanu oma tugevustele, eriti kui need ei pruugi elulookirjelduses selgelt väljenduda.
- Lähtu tööandja soovidest – tugevaid külgi võib inimesel olla mitmesuguseid. Jälgi, et Sinu avaldus vastaks töökuulutusele.
- Kontrolli, et avaldus sisaldaks Sinu ja tööandja kontaktandmeid.
- Kui tööandja on küsinud Sinu palgasoovi, siis lisa see avaldusse. Enne aga proovi uurida, millist palka makstakse samalaadse töö eest teistes asutustes samas piirkonnas ja valdkonnas. Võid viidata sellele, et oled palga osas valmis läbirääkimisteks.
- Ka siis, kui tööandja ei ole eraldi palunud lisada elulookirjeldusele avaldust või kaaskirja, on viisakas see siiski kirjale lisada. Vastasel juhul võib jääda ebaselgeks, millisele ametikohale kandideeritakse.

Avalduse näidis

AS Kala
Ehitajate tee 11
10110 Tallinn
faks 6676 3334
01.01.2009
/tööandja andmed/
/kuupäev/

Kati Kuusk
Mustamäe tee 77-114
100312 Tallinn
tel 6688 2333

Avaldus

Soovin kandideerida Teie poolt välja kuulutatud konkursil AS Kala sekretäri leidmiseks. Leidsin Teie töökuulutuse 27. detsembri Eesti Ekspressist.

Olen töötanud sekretärina viimased 15 aastat. Viimati töötasin AS Kullerkupus ning kuna ettevõtte likvideeriti, siis otsin uut töökohta. Viimases töökohas olid minu põhilisteks ülesanneteks telefonile vastamine, külaliste vastuvõtmine ning teiste töötajate abistamine jooksvates ülesannetes. Oma suurimaks saavutuseks pean uue dokumendihaldussüsteemi juurutamist. Leian, et vastan kuulutuses avaldatud nõuetele nii oma oskuste kui ka isikuomaduste poolest.

Sekretäritöö oskused olen omandanud põhiliselt praktilise töö käigus ning erinevatel erialastel kursustel osalemisega. Olen kiire õppija, algatusvõimeline ja oma töös põhjalik. Leian, et töötamine sekretärina sobib mulle suurepäraselt. Ka minu eelnevad tööandjad on minuga väga rahule jäänud ning vajadusel vastavad meeleldi Teie küsimustele.

Minu palgasooviks on ..... krooni (bruto) kuus.

Olen meeleldi nõus vastama täiendavatele küsimustele Teile sobival ajal.

Lugupidamisega,
Kati Kuusk

Lisatud CV 2-I lehel

3.2.3 Motivatsioonikiri

Praktilisi näpunäiteid motivatsioonikirja koostamiseks

Motivatsioonikiri on vastus tööandja küsimusele – «miks see inimene peaks meie ettevõttesse sobima?». See on suurepärane võimalus juhtida tähelepanu enda tugevatele külgedele ja nagu kirja nimigi ütleb – motiveeritusele hakata tööle konkreetsel töökohal.

- Motivatsioonikiri peab olema adresseeritud konkreetsele inimesele või ettevõttele.
- Motivatsioonikirja pikkus on 1-1,5 lk.
- Välja võib tuua, kust leiti andmed tööpakkumise kohta ja millisele ametikohale kandideerida soovitakse.
- Too välja oma sobivus kandideerijana – viita oma haridusele, töökogemustele ja muudele tegevustele, mis võiksid Sind tööandja silmis atraktiivsemaks teha.
- Hoia kirja ülesehitus konkreetne – milliseid omadusi ja oskusi tööandja Sinult ootab ning kuidas Sina neid talle pakkuda saad.
- Põhjenda ka seda, miks Sina oled konkreetsest töökohast huvitatud – mida see Sulle annab ja mida ootad?

Motivatsioonikiri on suurepärane võimalus juhtida tähelepanu enda tugevatele külgedele ja nagu kirja nimigi ütleb – motiveeritusele hakata tööle konkreetsel töökohal.

Motivatsioonikirja näidis

AS Kala
Ehitajate tee 11
10110 Tallinn
faks 6676 3334

01.01.2009

Kati Kuusk
Mustamäe tee 77-114
100312 Tallinn
tel 6688 2333

Lp. ....

Soovin kandideerida Teie poolt välja kuulutatud konkursil AS Kala müügi-spetsialisti leidmiseks. Leidsin Teie töökuulutuse 27. detsembri Eesti Ekspressist.

Leian, et minu eelnev hariduskäik, töökogemus ja isikuomadused vastavad Teie poolt nõutule. Magistrikraadi müügijuhtimise erialal omandasin Tartu Ülikoolis 2001. a. Minu magistritöö keskendus müügistrateegiate arengutele Eestis ja Lätis. Samuti olen osalenud mitmetel müügitöö ja juhtimisalastel koolitustel Eestis ning Soomes. Seega hindan oma kursisolekut müügitööga ning selle uute suundadega väga heaks.

Oma praeguses töökohas AS Muru müügijuhina olen tegutsenud viimased 5 aastat. Juhin AS Muru's 10-liikmelist müügimeeskonda ning olen oma töö käigus tegelenud meeskonna väljaõppe ja igapäevase juhtimisega. Olen osalenud aktiivselt ka ettevõtte müügistrateegiate väljaarendamise protsessis ning leian, et just see aspekt müügijuhtimises pakub mulle eriti huvi.

Kandideerin Teie ettevõttesse, kuna Teie poolt pakutaval ametikohal saaksin keskenduda põhiliselt müügistrateegiate arendamisele. Samuti oleks mulle suurepäraseks väljakutseks töötamine suurettevõttes. Usun, et rakendades oma seniseid teadmisi ja kogemusi, suudaksin luua Teie ettevõttele olulist lisaväärtust ning seeläbi ka ise õppida ja areneda.

Kirjale on lisatud minu elulookirjeldus. Olen meeleldi nõus vastama täiendavatele küsimustele Teile sobival ajal.

Lugupidamisega,
Kati Kuusk

3.3 Tööstlus

Tööstlust võib nimetada tööotsija ja tööandja vahelisteks läbirääkimisteks. See tähendab, et tegelikult hindavad mõlemad osapooled omavahelist kokkuvõtet.

Intervjuu käigus tuleb Sul tõestada tööandjale oma sobivust. Selleks pead Sa esile tooma oma tugevamad küljed ja suutlikkuse pakutaval töökohal edukalt toime tulla. Tööandja omalt poolt tutvustab Sulle pakutavaid tingimusi ning oma ootusi.

Intervjuuks valmistumise ajal vaata kindlasti läbi töökuulutus, millele kandideerisid. Millised nõudmised seal kirjas olid ning kuidas Sina nendele vastasid. Loe veel kord läbi ka oma elulookirjeldus ja motivatsioonikiri – milliseid põhjendusi Sa seal töid? Tutvu interneti või ajakirjanduse vahendusel ettevõtte taustaga.

Mõned üldised näpunäited

- Välimus olgu korrektne – puhas ja hoolitsetud. Ka riided peavad olema sobivad ja puhtad.
- Võta kaasa lisakoopia oma elulookirjeldusest.
- Tee eelnevalt kindlaks, kua Sul läheb aega intervjuu toimumise kohta jõudmiseks. Mine kohale piisavalt varakult.

*Kindel veendumus ja väsimatu edasipüüd
ületavad kõik raskused ning teevad ka
näiliselt võimatu võimalikuks*

- Ole viisakas, naerata, hoia silmsidet.
- Ära istu enne, kui Sulle selleks ettepanek tehakse.
- Ära näri närimiskummi.
- Näita välja, et oled rahulik, entusiastlik ning töökohast huvitatud.
- Vastates ole aus, liigne lipitsemine või keerutamine torkab silma ning ei mõju usaldusväärset.
- Jälgi keelekasutust – ära kasuta slängi, väldi parasiitsõnu.
- Kasuta kindlat kõneviisi – oskan, saan hakkama, tulen toime.
- Kuula Sulle esitatud küsimusi tähelepanelikult. Vastates ära kaldu teemast kõrvale.

Põhilised küsimused ja kuidas neile vastata

- **Milliseid oskusi on Sul pakkuda?**
Selleks küsimuseks valmistu juba kodus – millised oskused ja omadused Sul on, mis on vajalikud selle töö tegemiseks. Kuidas ennast mõne arusaadava ja lühida lausega väljendada? Ära karda rääkida oma tugevatest külgedest. Katsu mõjuda enesekindlana.

Töövestlust võib nimetada töötaja ja tööandja vahelisteks läbi-rääkimisteks. See tähendab, et tegelikult hindavad mõlemad osapooled omavahelist kokkusobivust.

- **Miks Sa soovid teha just seda tööd?** Mõttele, miks valisid just selle tööpakkumise, mis Sulle selle töö juures meeldiks? Kindlasti ei ole soovitatav vastata siin, et põhiline kandideerimise põhjus on hea palk või et lihtsalt oli tööd vaja. Oma vastus ehita üles nii, et tuleks välja Sinu motiveeritus.
- **Miks Sa valisid just selle ettevõtte?** Siin tulevad kasuks taustateadmised – vii ennast ettevõtte tegemistega kurssi ja Sul on lihtsam vastata.
- **Millega Sa tegeled vabal ajal?** Räägi siin oma huvialadest. Rõhuta eriti neid huvisid, mis on arendanud Sinu oskusi, teadmisi ja omadusi, mis tulevad kasuks tööelus.
- **Millised on Sinu tugevad ja nõrgad küljed?** Räägi oma saavutustest. Kuidas Sinu tugevused võiksid ettevõttele kasulikud olla? Puudustest rääkides too välja sellised puudused, mida tegelikult võib ka tugevusena võtta (näiteks põhjalikkus, järjekindlus vms). Too mõni näide, kus puudus on osutunud tugevuseks.
- **Miks lahkusid eelmisest töökohast?** Siin ära kuku mustama oma endist tööandjat. Katsu anda lühike motiveeritud ülevaade lahkumise põhjustest.
- **Isiklikud küsimused laste, perekonnaseisu, tervise, usu jmt kohta.** Nendele küsimustele ei pea vastama, kui see tekitab ebamugavust või ei tundu asjakohane. Keeldu viisakalt.
- **Kas Teil on küsimusi?** Ka selleks küsimuseks on võimalik eelnevalt valmistuda. Küsi neid küsimusi, mis on Sinu jaoks töövalikul olulised. Näiteks võid küsida oma tulevase töökoha, arenguvõimaluste või võimalike töökaaslaste kohta. Lõpuks küsi ka seda, millal ja kuidas teatakse Sulle konkursi tulemustest.

3.4 Palgaläbirääkimised

Palgaküsimus on kindlasti tööläbirääkimiste üks keerulisemaid teemasid. Liiga palju küsides on kerge konkurentsist välja langeda. Liiga vähe küsida ei taha ka keegi. Kuidas leida kuldne kesktee?

Palgaläbirääkimisteks ettevalmistumine

Proovi vastata järgnevatele küsimustele:

- Kui palju Sa teenisid seni (arvesta ka kõiki lisatasusid)?
- Kui kõrget palka pakutakse sellel erialal keskmiselt? Selle kohta võid saada infot kutseühingutest, ametiühingutest, ajalehtedest-ajakirjadest, internetist jmt allikatest.
- Kui palju tahaksid teenida edaspidi? Siin ära paku konkreetset numbrit, vaid pigem vahemikku.
- Soovitud palgavahemiku alumine ots peaks katma Sinu igapäevased vajadused (elamiskulud, toit, pere esmased vajadused, laenud, liisitud). Kui palgasoovi ülemine ots on tunduvalt suurem eriala keskmisest, siis millist lisaväärtust on Sul tööandjale pakkuda?

Elu on naljakas - kui sa keeldud vastu võtmast muud peale parima, siis saadki sa väga tihti kätte parima

- Arvesta sellega, et palk ei koosne sageli ainult rahast. Mõttele ka võimalike isatasude peale – mõnel erialal töötades võivad mitterahalised lisatasud olla väga olulised, nt ametiauto, bensiinikompensatsioon, töötelefon või täienduskoolitused jne.
- Kui tegemist on mitmenda kandideerimisega, siis saad teha väikese analüüsi, millist palka Sulle siiani pakutud on. Kas kandideerimine on ebaõnnestunud põhiliselt seetõttu, et oled liiga suurt palka küsinud? Või oled ise loobunud, kuna tööandja pakkumised ei vasta Sinu ootustele? Millised on olnud tööandja reageeringud Sinu palgasoovile? Hinda kriitiliselt ja vajadusel tee korrekture oma palgasoovis.

Läbirääkimiste strateegia

Palgaküsimus võta üles võimalikult hilja. Kujunda läbirääkimisteks oma strateegia. Allpool mõned näited:

- Sa tead, mida tahad, ning ütled konkreetse summa. See summa määr kindlasti enne läbirääkimisi nii, et jääks mänguruumi. Mõttes pane paika ka palga alampiir, millega veel nõus oleksid.
- Nimeta palgasoovi vahemik (x kuni y). Tööandja üritab seepeale ilmselt alustada x -ist. Seepeale püüa leppida kokku palga suurendamine pärast katseaega vms. See tuleb kindlasti kirjalikult fikseerida.
- Võta lähtepunktiks oma viimane palk ja anna märku, et soovid olukorra paranemist või et olukord ei muutuks halvemaks.
- Ootad ära tööandja pakkumise ja otsustad siis, kas see on Sulle vastuvõetav. See on kõige halvem variant, kuna sellega annad märku, et Sa ei tea, mida tahad. Reeglina peaksid olema siiski valmis vastama küsimusele, millisena oma tulevast palka näed.

3.5 Äraütlemised – kuidas edasi?

Äraütlemised on tööotsingu paratamatu osa ja selleks tuleb valmis olla. Äraütlemise põhjus ei pruugi olla seotud isiklikult Sinuga. Vahel saavad otsustamisel määravaks intervjuueerija subjektiivsed eelistused või teise kandideerija mõni isikuomadus, oskus või taust. Subjektiivsed eelistused võivad teinekord üles kaaluda ka väga tasemel oskused. Seda ei tasu isiklikult võtta.

Mõtle positiivselt – iga intervjuu on kasulik kogemus, millest õppida. Kui Sulle jäi äraütlemine arusaamatuks ning sooviksid põhjuseid täpsustada, siis võid intervjuueerijaga telefonitsi ühendust võtta. Mõnikord aga ei pruugi olla konkreetset põhjust, miks teise kandideerija kasuks otsustati. Hoida telefonikõne lühike ja konkreetne ning ära katsu tööandjat hakata ümber veenma. Kui oled tõsiselt selles ettevõttes töötamisest huvitatud, siis anna sellest kõne lõpus märku.

Olenevalt olukorrast võid pärast äraütlemist saata ettevõtjale veel ühe lühikese kirja, milles väljendad oma kahetsust, et Sind sellele kohale ei valitud. Rõhuta, et Sulle meeldiks nende ettevõttes töötada ja oled endiselt huvitatud, kui peaks uusi tööpakkumisi tekkima.

Mitte püstijäämine pole tähtis, vaid see, et suudad pärast iga kukkumist üles tõusta

LINGIKOGU

Töötukassa www.tootukassa.ee

Eures (Töövahendus Euroopa Liidus) www.eures.ee

Karjääriplaneerimist toetav veebileht www.rajaleidja.ee

Suuremad tööotsinguportaalid:

www.cv.ee

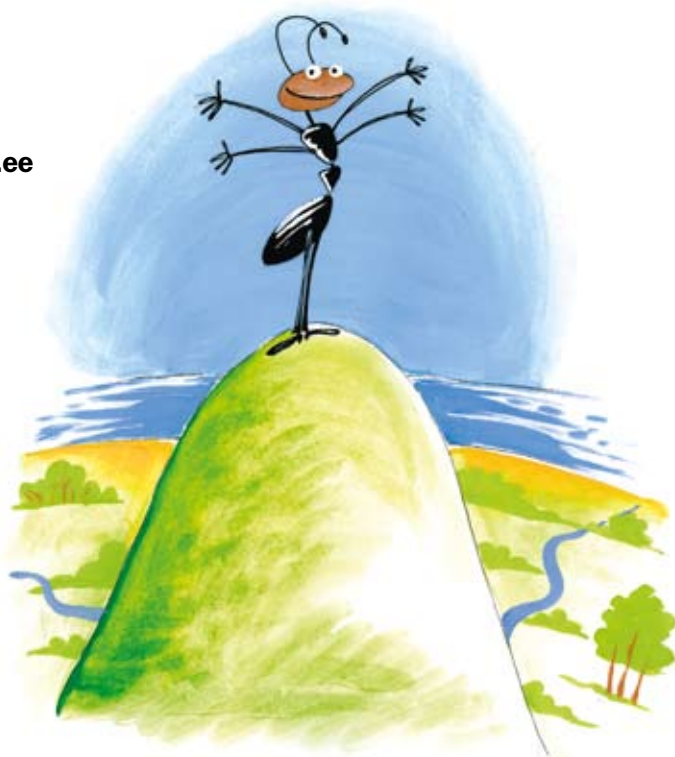
www.cvkeskus.ee

www.cvok.ee

www.hyppeaud.ee

www.job.ee

<http://beta.ekspressjob.ee>

*Mine nii kaugele kui näed,
ja kui sa oled kohale jõudnud,
näed kaugemale*

Tööotsingu 12 käsku

- Tööotsinguprotsess võib võtta kaua aega, aga ma tean, et saavutan oma eesmärgi.
- Sobiva töökoha leidmine on vaid aja küsimus.
- Ma ei lase ebaõnnestumistel pikalt oma tuju rikkuda – pigem õpin nendest, et veelgi edukamalt toime tulla.
- Annan endast parima ning võtan tööotsingut väljakutsena.
- Olen teadlik oma tugevatest külgedest ja oskustest.
- Tean, et mul on tulevasele tööandjale palju pakkuda.
- Ma jõuan ja suudan minna tööotsingutega lõpuni.
- Vajadusel pöördun karjäärinõustaja poole.
- Kaasan tööotsingusse pereliikmed, sõbrad ja tuttavad.
- Leian aega lõõgastumiseks ning energiavarude taastamiseks.
- Usun iseendasse.
- Teen endale tegevusplaani ja järgin seda.

15501

**Töötukassa
infotelefon**

**E-R
9-17**

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks